

ภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
Academic Leadership and Strategic Management of School Administrators under the
Department of Local Administrative Organization.

ดร.ประทีน พันธา¹

Dr.Pratin Panta¹

¹อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1)ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดพิษณุโลก จังหวัดพิจิตร และจังหวัดสุโขทัยจำนวน 278 คน จากสถานศึกษา 28 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ และระดับการบริหารเชิงกลยุทธ์ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .80 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการของครูรองลงมาคือ ด้านพฤติกรรมมุ่งเน้นงานวิชาการและมุ่งความสัมพันธ์ ด้านความคิดริเริ่มและความรู้ความสามารถทางวิชาการ ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิชาการของครู และ ด้านการพัฒนางานวิชาการที่เน้นการเรียนการสอน ตามลำดับ

2. การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ และ ด้านการติดตามและประเมินผลกลยุทธ์ ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และอยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อันดับหนึ่ง คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ รองลงมาคือ ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านพฤติกรรมมุ่งเน้นงานวิชาการและมุ่งความสัมพันธ์ ส่วนด้านที่มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง อันดับหนึ่งคือ ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิชาการของครู รองลงมา ด้านการพัฒนางานวิชาการที่เน้นการเรียนการสอน และ ด้านความคิดริเริ่มและความรู้ความสามารถทางวิชาการตามลำดับ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ , การบริหารเชิงกลยุทธ์

Abstract

This research aimed 1) to study academic leadership of executives in educational association 2) to study strategy management of executives in educational association and 3) to study relationship between academic leadership and strategy management of executives in educational association that

belonged to local administrative organization. The samples which were used in this research were teachers in educational associations which belonged to local administrative organization in Pitsanulok, Pichit and Sukhothai for 278 persons from educational association 28 places. The tool which was used for this research was questionnaires, Rating Scale 4 Level, about academic leadership and strategy management, reliability about 0.80 The statistics which were used to analyze information were percentage, mean, standard deviation and Pearson Correlation Coefficient.

The result of research was found that

1. Overall of Academic leadership of executives in educational association that belonged to local administrative was at much level. When it was considered by each aspect, it was at level in every aspect. It was sorted in order as following supporting academic progress of teacher, behavior which focused on academic work and focused on relation, initiation and academic ability, development of academic ability of teacher and development of academic work which focused on learning and teaching respectively.

2. Overall of strategy management of executives in educational association was at level. When it was considered by each aspect, it was at much level for every aspect. It was sorted in order as following bringing strategy to apply strategy management and following up and evaluating strategy respectively.

3. Overall of the relationship between academic leadership and strategy management of executives in educational association that belonged to local administrative organization had positive relation with statistical significance at .01 and it was at high level and it conformed to the set hypothesis. When it was considered by each aspect, it was found that the aspect that had high level in the first ranking was academic leadership of supporting progress of teacher's vocation had positive relation with strategy management and 2nd ranking was academic leadership skill of behavior which focused on academic work and focused on relation. The aspect that had relation in medium level at 1st ranking was development of academic ability of teacher and 2nd ranking was development of academic work which focused on learning and teaching and initiation and academic ability respectively.

Keyword : Academic leadership , strategy management

ภูมิหลัง

ปัจจัยสำคัญที่จะนำพาการปฏิรูปไปสู่เป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรมได้ชัดเจนนั้น ผู้นำว่ามีบทบาทสำคัญที่จะขับเคลื่อนวงล้อคุณภาพไปสู่จุดหมายปลายทาง ซึ่งปัจจุบันโลกได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เข้าสู่โลกแห่งข้อมูลข่าวสารและยุคดิจิทัลจึงต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาตนเองให้ทันยุคทันเหตุการณ์ [1] รวมทั้งองค์การส่วนใหญ่ ประมาณร้อยละ 60-90 มักจะประสบกับปัญหาความล้มเหลวในการบริหารเชิงกลยุทธ์ซึ่งเป็นผลมาจากการที่องค์การดังกล่าวมีรูปแบบการบริหารในแบบแยกส่วน (Fragmentation) มีขั้นตอนการทำงานที่ต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างรายงานตรงต่อผู้บังคับบัญชาตามสายบังคับบัญชาของตนเอง อันเป็นผลให้เห็นถึงปัญหาของการแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติภายในองค์การที่ยังขาดการเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน [2]

เนื่องจากโลกปัจจุบันมีความยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น ผู้นำต้องเข้าใจในเรื่องยุทธศาสตร์มากขึ้นด้วย เพราะนอกจากองค์กรจะทวีความซับซ้อนแล้วยังต้องเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังที่เบนนิชและนานัส [3] ได้อธิบายว่า ผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องมีความสามารถในการเคลื่อนย้ายองค์กรจากจุดที่อยู่ในปัจจุบันไปสู่อนาคตได้ สามารถสร้างวิสัยทัศน์ ที่จะช่วยนำความสำเร็จก้าวหน้ามาสู่องค์กร สร้างความเต็มใจให้แก่บุคลากรในการที่จะเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมใหม่ และสร้างยุทธศาสตร์สำหรับองค์กรที่สามารถใช้ประโยชน์สูงสุดของพลังงานและ ทรัพยากร มีผลงานของนักวิจัยหลายคนที่ยืนยันตรงกันว่า บทบาทผู้นำจะเพิ่มความโดดเด่น และความสำคัญยิ่งขึ้นเมื่อองค์กรนั้นตกอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ไม่มั่นคงแน่นอน และขาดความชัดเจน ผู้บริหารจำเป็นต้องเฝ้าติดตามตรวจสอบและตีความสภาพแวดล้อมอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่

ถูกต้องนำมาใช้ในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ รวมทั้งภายใต้ภาวะวิกฤติ บทบาทของผู้นำจะมีผลกระทบต่อองค์การสูงขึ้น โดยเฉพาะผู้นำที่แสดงพฤติกรรมและคุณลักษณะของภาวะผู้นำอย่างชัดเจนจะสามารถนำองค์การให้ขับเคลื่อนไปข้างหน้า และมีอิทธิพลต่อองค์การทั้งในด้านบวกและ ด้านลบอย่างชัดเจน [4]

การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน จะเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการนั้น จะช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์กับผู้เรียนได้ แต่จากสภาพปัจจุบันพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ พุ่มเวลา แรงงาน และทรัพยากรในงานด้านอื่น ๆ มากกว่าทุ่มเทการให้ความสำคัญทางด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ สอดคล้องกับ อีระ รุญเจริญ [5] ที่ได้ทำการวิจัยพบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่นอกโรงเรียน มีความสนใจด้านวิชาการน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ทั้ง ๆ ที่ปัจจัยด้านมาตรฐานคุณภาพการเรียนของเด็กไทยคือ การมีภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง เมื่อเป็นเช่นนี้การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ โดยเฉพาะด้านการติดตามผล ประเมินผล การปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอน และการส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพครูจึงมีการปฏิบัติที่น้อยลง ทำให้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนในที่สุด

จากที่กล่าวมาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ ให้ความสำคัญของงาน บริหารงาน วิชาการตามโครงสร้าง เน้นการมีส่วนร่วม มุ่งพัฒนาการเรียนการสอน สร้างความสัมพันธ์ที่ดี มีความรอบรู้ทางวิชาการ ส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพ แสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ สามารถบ่งบอกถึงทิศทางเป้าประสงค์ของสถานศึกษาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงการจัดการศึกษาที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ซึ่งการที่ผู้นำมีภาวะผู้นำทางวิชาการย่อมเข้าใจวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ ที่จะสามารถบ่งบอกทิศทาง การพัฒนา และกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ดังเช่นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ส่วนที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 41 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น มาตรา 42 ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อม ในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น [6]

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ ทิศทาง วัตถุประสงค์องค์การ รวมทั้งการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนต่อไปรวมทั้งการศึกษาครั้งนี้จะเป็นส่วนช่วยในการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศโดยใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามาช่วยในการบริหารเชิงกลยุทธ์ และการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

มุ่งเน้นศึกษาระดับและความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนภายใต้ขอบเขตของเนื้อหา ภาวะผู้นำทางวิชาการ 5 องค์ประกอบ ตามแนวคิดของ จิตติมา วรณศรี [7] ได้แก่ 1) การพัฒนางานวิชาการที่เน้นการเรียนการสอน 2) พฤติกรรมแบบมุ่งงานวิชาการและมุ่งความสัมพันธ์ 3) ความคิดริเริ่มและความรู้ความสามารถทางวิชาการ 4) การพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิชาการของครู และ 5) การส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครู และการบริหารเชิงกลยุทธ์ 3 ขั้นตอน ตามแนวคิดของ สุพานี สฤงษ์วานิช [8] ได้แก่ 1) การกำหนดแผนกลยุทธ์ 2) การนำแผน กลยุทธ์ไปปฏิบัติ และ 3) การติดตามและประเมินผลกลยุทธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ศึกษาจากประชากร ได้แก่ ครูปฏิบัติหน้าที่สอนในสถานศึกษาสังกัดองค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร และเทศบาลเมือง ในจังหวัดพิษณุโลก จังหวัดพิจิตร และจังหวัดสุโขทัยรวม 972 คน จากสถานศึกษา 28 แห่งในปีการศึกษา 2559 กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยกำหนดขนาดจากตารางสำเร็จรูปของ เครจซีและมอร์แกน [9] ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 278 คน จากนั้นนำไปเทียบสัดส่วนแต่ละโรงเรียน แล้วสุ่มกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) วิธีดำเนินการวิจัยมีดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ภาวะผู้นำทางวิชาการ และ การบริหารเชิงกลยุทธ์ ของผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย
2. ศึกษาระดับการปฏิบัติควมมีภาวะผู้นำทางวิชาการ และ ระดับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอน
3. วิเคราะห์ข้อมูล ระดับการปฏิบัติ และ ค่าความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครูปฏิบัติหน้าที่การสอนในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับระดับการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการ และ การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดย 1) ทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item – Objective Congruence : IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1 และ 2) ทดสอบความเชื่อมั่น โดยทดลองใช้กับสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .80

การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) โดยใช้เกณฑ์ของ Hinkle D. E. [10]

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการของครู รองลงมาคือ ด้านพฤติกรรมมุ่งเน้นงานวิชาการและมุ่งความสัมพันธ์ ด้านความคิดริเริ่มและความรู้ความสามารถทางวิชาการ ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิชาการของครู และ ด้านการพัฒนางานวิชาการที่เน้นการเรียนการสอน ตามลำดับ
2. การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ และ ด้านการติดตามและประเมินผลกลยุทธ์ ตามลำดับ
3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ อยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อันดับหนึ่ง คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ รองลงมาคือ ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านพฤติกรรมมุ่งเน้นงานวิชาการและมุ่งความสัมพันธ์ ส่วนด้านที่มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง อันดับหนึ่งคือ ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิชาการของครู รองลงมา ด้านการพัฒนางานวิชาการที่เน้นการเรียนการสอน และ ด้านความคิดริเริ่มและความรู้ความสามารถทางวิชาการตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาระดับการปฏิบัติและความสัมพันธ์ระหว่าง ภาวะผู้นำทางวิชาการกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้า

ทางวิชาชีพของครูโดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด เนื่องจาก ผู้บริหารมีการส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครู โดยส่งเสริมการเลื่อนวิทยฐานะ การให้คำแนะนำในการพัฒนาการเรียนการสอน สนับสนุนให้ไปฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะ ส่งเสริมให้ครูเป็นผู้นำทางวิชาการ สนับสนุนทรัพยากรต่างๆ การยกย่องชมเชยครูที่มีผลงานดี รวมถึงการส่งเสริมให้ครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี รองลงมาคือ ด้านพฤติกรรมมุ่งเน้นงานวิชาการและมุ่งความสัมพันธ์ ด้านความคิดริเริ่มและความรู้ความสามารถทางวิชาการ ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิชาการของครู และด้านการพัฒนางานวิชาการที่เน้นการเรียนการสอน ตามลำดับ ซึ่งภาวะผู้นำทางวิชาการทุกด้านที่กล่าวมาควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้อยู่ในระดับมากที่สุดต่อไป โดยเฉพาะด้านการพัฒนางานวิชาการที่เน้นการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิชาการของครู และด้านความคิดริเริ่มและความรู้ความสามารถทางวิชาการ โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำงานเชิงรุก ใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการต่างๆ อยู่เสมอ รู้จักถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการแก่ครู เป็นผู้นำในการจัดทำแผนงานวิชาการของโรงเรียนที่สอดคล้องกับสภาพจริงของโรงเรียน และ สร้างความตระหนักในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสนับสนุนให้ครูสำรวจวิเคราะห์ปัญหาตามความต้องการของผู้เรียน ร่วมวางแผนการดำเนินงานวิชาการกับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีการจัดระบบโครงสร้างการทำงานและบทบาทหน้าที่ครูอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของควาโซส [11] ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาที่ประสบความสำเร็จในโรงเรียน Hispanic majority high school พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จคือ ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำที่เข้มแข็งในการสนับสนุนการพัฒนาเป้าหมาย การปฏิบัติงานทางวิชาการของนักวิชาการ การกำหนดวัฒนธรรมของโรงเรียน และการจัดการเรียนการสอน การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพกับผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งการมอบอำนาจให้ครูร่วมกันเป็นผู้นำของโรงเรียน สำหรับระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่ในระดับมากทุกด้านนั้น ก็เนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการพัฒนาศักยภาพตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในยุคปัจจุบัน กล่าวคือ มีการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง การศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศ การศึกษาต่อ การอบรมสัมมนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ผู้บริหารปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเท ตั้งใจ ก่อเกิดสภาพเอื้ออำนวยต่อการทำงานของครู ย่อมส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วย

2. การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า ระดับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติโดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ และ ด้านการติดตามและประเมินผลกลยุทธ์ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปณิตา สุทธิพิตรพันธ์ [12] ที่ได้ศึกษาการบริหารงานเชิงกลยุทธ์สู่การจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ของโรงเรียนกำแพงวิทยา พบว่า การบริหารงานเชิงกลยุทธ์ ด้านการกำหนดทิศทางของโรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการกำหนดกลยุทธ์ของโรงเรียน และด้านการศึกษาด้านภาพของโรงเรียน ตามลำดับ และเมื่อทำการเปรียบเทียบการบริหารงานเชิงกลยุทธ์ ก่อนและหลังการพัฒนาพบว่า โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และหลังการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการพัฒนาทุกรายการ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ วิลเลนและฮังเกอร์ [13] การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้นักบริหาร กำหนดทิศทางขององค์กร วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ช่วยกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับองค์กร เพื่อที่จะนำกลยุทธ์เหล่านั้นไปประยุกต์ปฏิบัติ และควบคุมประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรได้ เนื่องจากการบริหารเชิงกลยุทธ์ เป็นศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินงานของผู้บริหาร เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์กร ซึ่งการกำหนดแนวทางและทิศทางในการดำเนินงานนั้น จำเป็นจะต้องวิเคราะห์และประเมินปัจจัยต่างๆ ที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อกำหนดวิธีการทำงานเพิ่มเติมจากเดิม หรือที่เรียกว่า “กลยุทธ์” พร้อมทั้งจัดทำกิจกรรม แผนงาน หรือโครงการให้สอดคล้องในแต่ละกลยุทธ์ เพื่อเป็นแนวทางขององค์กรที่จะสามารถบรรลุวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่กำหนดไว้สูงสุด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำวิชาการกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในระดับมาก จึงส่งผลถึงการบริหารเชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรศักดิ์ ยี่เหล็ก [14] ได้ทำการศึกษาผลการพัฒนาคุณภาพวิชาการด้วยการบริหารเชิงกลยุทธ์โรงเรียนปะเหลียนผดุงศิษย์ โดยสำรวจความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนนักเรียน และผู้ปกครอง ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพวิชาการด้วยการบริหารเชิงกลยุทธ์โรงเรียนปะเหลียนผดุงศิษย์ ปีการศึกษา 2550 พบว่าผลการประเมินการปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ของรูปแบบการพัฒนาคุณภาพวิชาการด้วยการบริหารเชิงกลยุทธ์ ครูมีผลการ

ปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับดีคือความสามารถด้านการจัดทำหลักสูตร และอยู่ในระดับดีมาก คือ ความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ ความสามารถด้านการวัดผลประเมินผลรวมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ปีการศึกษา 2550 หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการด้วยการบริหารเชิงกลยุทธ์ สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปีการศึกษา 2549 และผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่โรงเรียนกำหนดผลการประเมินความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนนักเรียน และผู้ปกครอง มีความพึงพอใจต่อการพัฒนาคุณภาพวิชาการด้วยการบริหารเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับดีมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สมยศ นาวิกาน [15] กล่าวว่า บทบาทเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของ ผู้บริหารไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารทั่วไปหรือผู้บริหารตามหน้าที่คือ การใช้ความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์กับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของพวกเขา ความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์จะหมายถึง ความสามารถที่จะถ่ายทอด วิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ขององค์การและการจูงใจบุคคลอื่นให้รับเอาวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์นี้เข้าไว้ เนื่องจากการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นเครื่องมือของนักบริหารในการบริหารงาน เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่เพิ่มขึ้น การบริหารเชิงกลยุทธ์จะเน้นและให้ความสำคัญต่อการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ (Strategic decision making) ที่ไม่เหมือนกับการตัดสินใจในลักษณะอื่น ๆ เพราะการบริหารเชิงกลยุทธ์จะเกี่ยวข้องกับอนาคตในระยะยาวขององค์การทั้งหมด

จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการนั้น มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารเชิงกลยุทธ์ ซึ่งถือเป็นภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษาเมื่ออาชีพ เพราะความสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษาจะเกิดผลสัมฤทธิ์และคุณภาพของผู้เรียน ตลอดจนเป็นที่ยอมรับ ศรัทธา เชื่อถือ และเกิดความไว้วางใจจากผู้เกี่ยวข้อง ดังนั้น ภาวะผู้นำทางวิชาการจึงมีความสัมพันธ์กับการบริหารเชิงกลยุทธ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการพัฒนางานวิชาการที่เน้นการเรียนการสอน น้อยกว่าด้านอื่น ๆ สถานศึกษาควรให้มีการฝึกอบรม และพัฒนาบุคลากร การจัดให้มีเครือข่ายแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ การติดตามผลงานและ การประเมินผลงานการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการให้ความรู้ด้านวิชาการใหม่ ๆ ที่ทันสมัย

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการบริหารเชิงกลยุทธ์ ด้านการติดตามและประเมินผลกลยุทธ์ น้อยกว่าด้านอื่น ๆ สถานศึกษาจึงควรจัดทำแผนการติดตามและประเมินผลกลยุทธ์ที่มีกำหนดการชัดเจนและดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสัมพันธ์กับการบริหารเชิงกลยุทธ์ในระดับสูง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์โดยเน้นการปฏิบัติภาวะผู้นำทางวิชาการในทุก ๆ ด้าน อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ครูผู้สอนมีสมรรถนะสูงขึ้น อันจะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน

1.4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีโรงเรียนในสังกัด ควรใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ของสถานบันการศึกษาที่สามารถนำไปพัฒนาให้เหมาะสมกับคุณสมบัติอันดีและพึงประสงค์ กับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หากผู้สนใจจะทำการศึกษาลุ่มตัวอย่างที่เป็นหน่วยงานในส่วนกลางหรือหน่วยงานที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความแตกต่างกันในด้านโครงสร้างและระบบการบริหารงาน เพื่อนำผลการศึกษามาเปรียบเทียบความแตกต่าง เพื่อเป็นแนวทางในการปรับภาวะผู้นำวิชาการกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้เหมาะสมกับหน่วยงานของตน

2.2 ควรทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำวิชาการกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน รัฐวิสาหกิจ เพื่อความสมบูรณ์และน่าเชื่อถือในการนำ ผลการศึกษาที่ได้นำมาปรับปรุงการสร้า ภาวะผู้นำวิชาการกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ ขององค์การให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น สามารถนำไปอ้างอิงในทางวิชาการและทางปฏิบัติต่อไป

2.3 ควรมีการประยุกต์ใช้ผลการวิจัยในการพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำวิชาการในกลุ่มสาระต่างๆ ของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

2.4 ควรมีการศึกษา เปรียบเทียบสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่อื่น ๆ เพื่อหาข้อเด่น ข้อด้อยเกี่ยวกับภาวะผู้นำวิชาการกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบทมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] สมชาย เทพแสง และอรจิรา เทพแสง. (2549). ผู้นำยุคใหม่หัวใจของการปฏิรูป. นนทบุรี: อัลฟามีเลียนเนียม.
- [2] Kaplan, R. ; Norton, P.. (2005, October). "The Office of Strategy Management." Harvard Business Review.83 (10): 72-80.
- [3] Bennis, w., & Nannus, B. (1997). Leaders : The strategies for taking charge. New York: Harper & Row.
- [4] สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2550). ภาวะความเป็นผู้นำ. กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพรส.
- [5] ชีระ บุญเจริญ. (2546). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- [6] คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , สำนักงาน. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ : พรินทวาทกราฟฟิค.
- [7] จิตินา วรรณศรี. (2553, มกราคม-เมษายน). "ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา" .วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรัตนเศรษฐ.12 (1) : 35-48.
- [8] สุพานิสถุขภูวนิช. (2553). การบริหารเชิงกลยุทธ์ : แนวคิด และทฤษฎี. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์.
- [9] Krejcie , R.V. and Morgan, D.W. (1970, Autumn). "Determining Sample Size for Research Activities." Educational and Psychological Measurement, 30 (3) : pp.608-610.
- [10] Hinkle, D.E, William ,W. and Stephen G. J. (1998). Applied Statistics for the Behavior Sciences. 4th ed. New York : Houghton Mifflin.
- [11] Cavazos, J.M. (1999). The instructional leadership If high school principal in successful Hisspanic Majority High School. Ph. D. Dissertation, Faculty ofGraduate School, TheUniversity of Texas at Austin.
- [12] ปณิดา สฤทธิพิรพันธ์. (2551). การบริหารงานเชิงกลยุทธ์สู่การจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนกำแพงวิทยา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- [13] Wheelen, T.L.; & Hunger, J.D. (2002). Strategic Management and Business Policy. 8th ed. New Jersey: Prentice Hall.
- [14] สุรศักดิ์ ยี่เหล็ก. (2550). การศึกษาผลการพัฒนาคุณภาพวิชาการด้วยการบริหารเชิงกลยุทธ์โรงเรียนปะเหลียนผดุงศิษย์. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- [15] สมยศ นาวิการ.(2548). การบริหารเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
-